

İNTİHAR GİRİŞİMİNDE BULUNAN ERGENLERİN MMPI PROFİL ÖRÜNTÜLERİ*

Refia Palabıyıkoglu**

Saynur Canat***

İntihar sonucu ölüm ergenlerde ölüm nedenlerinin başında gelmektedir. Bazı yazarlara göre ölüm nedenleri arasında 2. (Stober, 1981, Sonuvar, 1985, Hollinger, 1977) ve 3. sırada (Gispert, 1985) bazı yazarlara göre ise 4 ya da 5 nci sırada yer almaktadır. (Marks, Haller, 1977). İntihar oranı 15-19 yaş grubunda, 100.000 de 5,7 olarak bildirilmektedir (Marks, Haller, 1977). Devlet İstatistik Enstitüsü kayıtlarına göz atıldığında 1978-86 yıllarına ait intihar istatistikleri 15-24 yaşları arasında intiharla ölüm oranını daima ilk sırada bulunmaktadır. (D. İ.E., 1986). ABD'de intihar girişimlerinin % 12 sinin gençler tarafından gerçekleştirildiği kayıtlardan öğrenilmiştir (Marks, Haller, 1977, Dacey, 1979). İntihar girişimlerinin ölümle bitenlerin en az on katı olduğu belirtilmektedir (Yörükoğlu, 1985). İntiharla ölüme göre 30-100 defa daha fazladır (Sonuvar, 1985). İntihar ve intihar girişimlerinin gerçekte kayıtlardan çok daha fazla olduğu düşünülmektedir.

İntihar girişimi vakalarının ölüm oranının çok üstünde olduğu belirtilmekle beraber bu konuda kesin istatistiksel veriler yoktur. Bununla birlikte literatürde intihar ve intihar girişimlerinin puberteden sonra çarpıcı bir artış gösterdiği belirtilmektedir (Marks, Haller, 1977, Stober, 1981, Sonuvar, 1985).

İntihar kişinin yaşamını tehdit eden bir olay olmakla birlikte deneysel olarak incelenen bir durum değildir. Genellikle retrospektif olarak çalışılabilen bir konudur. İntihar girişimi konusundaki bilgiler daha çok hastahane kayıtlarına ya da klinisyenlerin hastalarına ilişkin kişisel bilgilerine bağlı kalmaktadır. İntihar olgusunun çok yönlü özelliği ve ergenlerde farklı anlamları konuya doyurucu bir açıklama getirmek açısından yetersiz kalmıştır. Henüz bir sorun olma özelliğini korumaktadır.

** A.Ü. Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi.

*** A.Ü. Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

1950 li yıllardan günümüze dek erişkinlerde intihar olgusuna bir açıklık getirebilmek ve kişilik özelliklerini değerlendirebilmek amacıyla MMPI la bir çok çalışma yapıldığını görmekteyiz. Bu amaçla intihar etmiş kişilerin daha önce uygulanmış MMPI larıyla yapılan çalışmaların (Leonard, 1977, Clopton, 1978, Watson, Klett, 1984) yanı sıra girişim, tehdit ve düşüncesi olan gruplarla da çalışılmıştır. İntihar davranışını yordamak amacıyla girişim, tehdit ve düşüncesi olanlardan hareket ederek girişimi olmayan psikiyatrik kontrol ve normallerle karşılaştırmalı çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Lester, 1970, Clopton, Pallis, Birtchnell, 1979, Clopton, Post, 1983). Bazı çalışmalarda da sözü edilen üç grubun ele alındığı ve farklılıklarının araştırıldığı dikkati çekmektedir (Simon, Gilbertstadt, 1958).

İntihar davranışı olan ve olmayan psikiyatrik hastaları ayırtedebilmek amacıyla kullanılan MMPI verileri tutarlı olmayan sonuçlara götürmüştür. Bir kısım araştırmacılar intihar girişimi ve tehdit grubunun ruhsal sorunları olan grupla karşılaştırıldığında bazı skalaların anlamlı olarak yüksek ve ayırtedici olduğunu öne sürmüştür (Simon, Gilbertstadt, 1958, Pallis, Birtchnell, 1977, Clopton, Pallis, 1979). Ayrıca sözü edilen girişim ve tehdit grubunun psikiyatriye başvuran ve hastanede yatan gruba göre daha patolojik olduğu bildirilmektedir (Clopton, Pallis, Birtchnell, 1979). Bazı araştırmacılar ise iki grup arasında anlamlı farklılık saptayamamıştır (Lester, 1970). Profil yükseklikleri, madde analizi ve MMPI skalalarının istatistiksel anlamlılığının ele alındığı çalışmalarda bulguların tutarlı olmayan sonuçları araştırmacıları metodolojik tartışmalara yöneltmiştir.

MMPI çalışmalarının bir çoğunun erişkinlerle yapıldığını görmekteyiz. İntihar girişimi olan ergenlerle yapılan MMPI çalışmaları sınırlı kalmıştır. Literatürde erişkinlerden farklı olarak ergenlerde intihar girişiminin bir yardım çağrısı olabileceği belirtilmektedir (Sonuvar, 1985). Ayrıca literatürde intihar davranışı açısından cinslerin farklı özellikler taşıdığı ve ayrı ele alınmasının gereği vurgulanmıştır (Marks, Haller, 1977, Leonard, 1977).

A.Ü. Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Ergen bölümüne çeşitli ruhsal nedenlerle başvuran ergenler arasında intihar girişimi önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle 1987 yılının ilk 4 ayında intihar girişimi nedeniyle başvuran ergenlerin sayısındaki artış dikkati çek-

miştir. Bu da bizi intihar girişimi olan ergenlerle ruhsal yakınmalar ifade eden ancak girişimi olmayan ergenleri MMPI aracılığıyla ayırt etmeye yöneltmiştir.

ARAÇ VE YÖNTEM

Denekler : 1985 - 1987 yılının ilk yarısında A.Ü.T.F. Psikiyatri Ana-bilim Dalı Ergen bölümüne intihar girişiminde bulunarak başvuran ergenler çalışmaya alınmıştır. İntihar girişimi grubu 13 erkek ve 27 kız olmak üzere toplam 40 denekten oluşmuştur. Yaş aralığı 16-22, eğitim düzeyleri en az ortaokuldur. İntihar girişimi olan kız deneklerin yaş ortalaması 17,18, erkek deneklerin yaş ortalaması 19 dur. İntihar amacıyla ilaç alarak girişimde bulunmuşlardır. İntihar girişimi olmayan ancak ruhsal yakınmalar ifade eden kontrol grubu yaş, cinsiyet ve eğitim açısından çalışma grubuyla eşleştirilmiştir. Psikotik belirtileri olan, organisite kuşkusuyla tetkike alınan vakalar kontrol grubu dışında bırakılarak nörotik düzeyde yakınmaları olanlardan oluşturulmuştur.

ARAÇ : Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI)

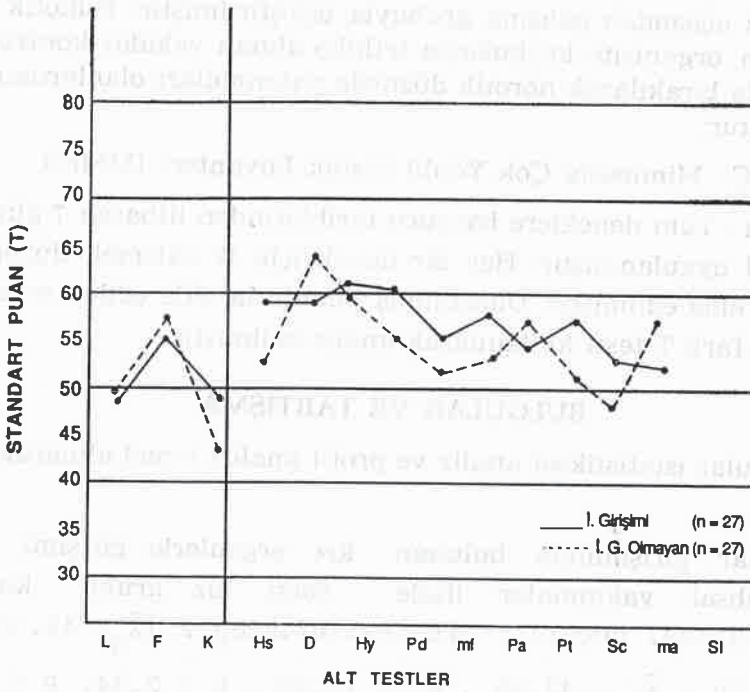
İşlem : Tüm deneklere başvuru tarihlerinden itibaren 7 gün içinde MMPI uygulanmıştır. Her bir denek için K eklemeli düzeltilmiş puanları elde edilmiştir. Düzeltilmiş puanlarla elde edilen ortalamalar arası fark T testi kullanılarak analiz edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bulgular istatistiksel analiz ve profil analizi temel alınarak tartışılmıştır.

İntihar girişiminde bulunan kız ergenlerle girişimi olmayan, ruhsal yakınmalar ifade eden kız grubu karşılaştırıldığında, geçerlik alt testlerinden K ($\bar{X}_G = 48.37$, $S_S = 7.79$, $\bar{X}_K = 42.55$, $S_S = 10.39$, $t = 2.34$, $P < 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ve iki grubu ayırdedici. Şekil 1 de intihar girişimi olan kız ergenlerle kontrol grubunun MMPI ortalama profili gösterilmiştir. Araştırma grubunun standart puanı 50-60 arasındadır. Her iki grup ortalama profilleri açısından karşılaştırıldığında belirgin bir farklılık olmadığı görül-

müştür. Gerek araştırma, gerekse kontrol grubunun MMPI profili normal sınırlardadır. Girişimde bulunan grupta Histeri (Hy) kontrol grubunda ise Depressyon (D) alt testi 60 - 65 standart puanları arasındadır. Bu anlamda intihar girişiminde bulunan kız ergenlerin histerik dinamiklere ilişkin tavır ve davranışlarının olabileceğini söylemek mümkündür. Ancak intihar girişiminde bulunan kadınlarla yürütülen çalışmalarda histeri alt testinde istatistiksel anlamlılık saptanamamıştır (Goldney, 1981). İntihar girişiminde bulunan kız ergenlerin histeroid özellikler göstermediği belirtilen çalışma bulgularıyla (Goldney 1981, Mars, Haller, 1977) bizim bulgularımızın aynı paralelde olmadığını belirtmek isteriz.

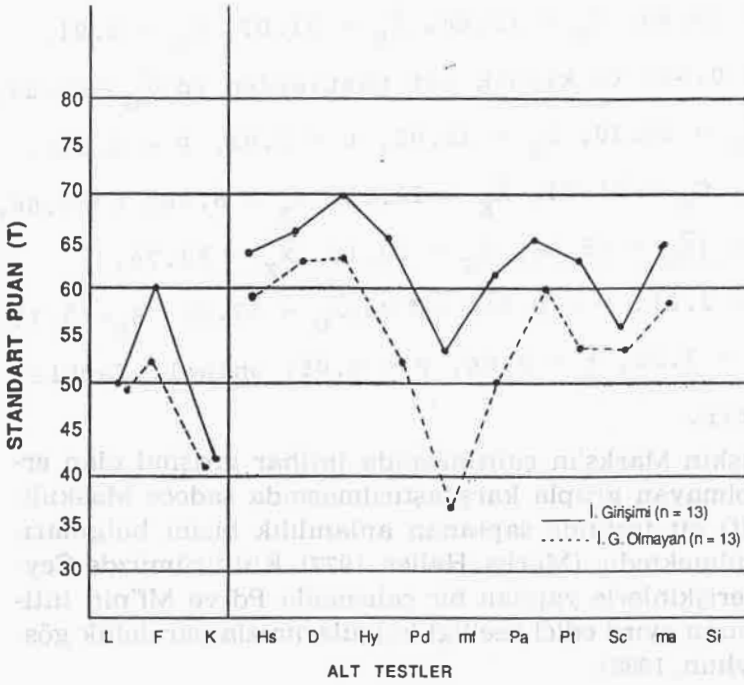
Şekil 1 : İntihar girişimi olan ve olmayan kız grubunun ortalama profilleri

İntihar girişimi olan erkek ergen grubuyla kontrol erkek grubu karşılaştırıldığında kızlara oranla daha çok sayıda skalanın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve iki grubu ayırt ettiği saptanmıştır. Geçerlik alt testle-

rinden $F(\bar{X}_G = 59.85, S_S = 13.08, \bar{X}_K = 51.07, S_S = 5.91, t = 2.20, P < 0.05)$ ve klinik alt testlerden $Pd(\bar{X}_G = 66.23, S_S = 13.98, \bar{X}_K = 56.30, S_S = 10.93, t = 2.01, P < 0.05),$ $Mf(\bar{X}_G = 54.00, S_S = 11.04, \bar{X}_K = 36.23, S_S = 8.18, t = 4.66, P < 0.001),$ $Sc(\bar{X}_G = 65.38, S_S = 13.18, \bar{X}_K = 53.76, S_S = 6.90, t = 2.81, P < 0.01)$ ve $Ma(\bar{X}_G = 57.23, S_S = 9.71, \bar{X}_K = 48.30, S_S = 7.20, t = 2.66, P < 0.05)$ anlamlı farklılık göstermiştir.

Ergenlere ilişkin Marks'ın çalışmasında intihar girişimi olan erkek ergenlerin olmayan gruba karşılaştırılmasında sadece Masküinite-feminite (Mf) alt testinde saptanan anlamlılık bizim bulgularımızla tutarlı görülmektedir (Marks, Haller, 1977). Kültürümüzde Ceyhun tarafından erişkinlerle yapılan bir çalışmada Pd ve Mf'nin intihar girişimi grubunu ayırd edici özelliği bulgularımızla paralellik göstermektedir (Ceyhun, 1986).

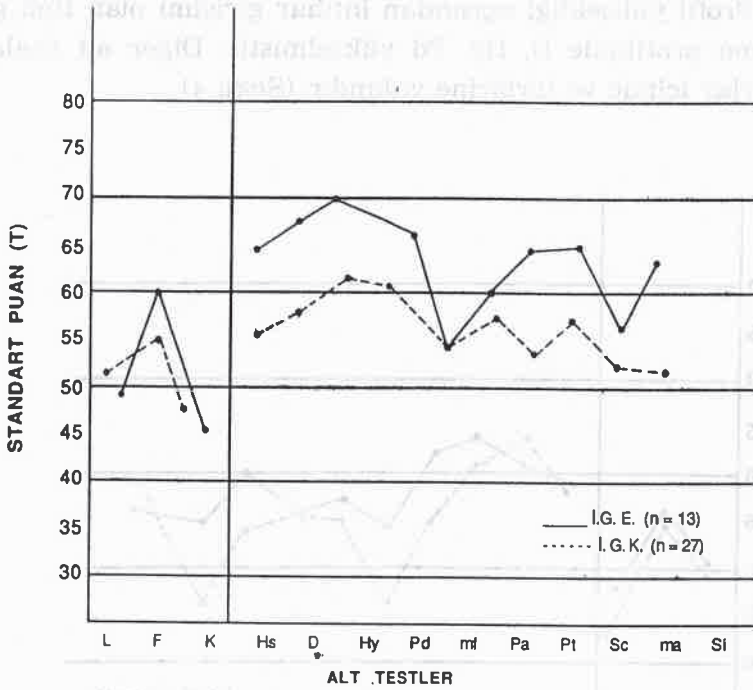
Şekil : 2'de intihar girişiminde bulunan erkek deneklerle kontrol grubunun ortalama profilleri görülmektedir. Gerek geçerlik alt testlerinde gerekse klinik alt testlerinde araştırma grubunun profili daha yüksektir. F'nin yüksek K skalarından düşük oluşu ve klinik alt testlerden nörotik alt testlerin ve şizofreninin yükselmesi erkeklerde araştırma grubunun psikolojik sorunlarının yoğun olduğunu göstermektedir. Ayrıca sosyal içe dönüklük (Si) skalasının yüksekliği, sosyal ilişkilerin kaybı ve kişiler arası güçlüğü yansıtmaktadır. Erişkin literatüründe intihar girişimi ve tehdit grubunun puanları ruhsal yakınmaları olan gruba göre daha yüksek (Clopton, Pallis, 1979). Bizim elde ettiğimiz bulgulara bu sonuçlarla uygunluk göstermektedir. Bunun yanı sıra ergenlerle yapılan bir çalışmada da girişimi olan grubun olmayan gruba oranla puanlarının yüksek olması (Marks, Haller, 1977) erişkinlerin sonucunu desteklemektedir. Erkek grubu için bizim bulgularımızda bu bulgulara paralellik gösterdiği söylenebilir. Ayrıca intihar girişimi üzerine yapılan MMPI çalışmalarında kızlar ve erkekler için değerlendirmelerin ayrı ayrı yapılması gereği vurgulanmaktadır (Leonard, 1977). Bu çalışmada kız ve erkekler için elde edilen ortalama profiller bu gereği bir kez daha ortaya koymaktadır.

Şekil 2 : İntihar girişimli olan ve olmayan erkek grubunun ortalama profilleri

Çalışmamızda intihar girişimi olan grubu kendi içinde ayrıca karşılaştırılmıştır. İstatistiksel analizde $H_y (\bar{X}_E = 69.76, S_S = 9.49, \bar{X}_K = 60.22, S_S = 12.49, t = 2.44)$, $P_t (\bar{X}_E = 64.53, S_S = 13.77, \bar{X}_K = 53.70, S_S = 13.93, t = 2.31)$ ve $S_i (\bar{X}_E = 63.00, S_S = 12.00, \bar{X}_K = 51.48, S_S = 12.88, t = 2.70)$ skalası açısından ortalamalar arası fark anlamlıdır ($P < 0.05$). İntihar girişimi olan kız ve erkek ergenleri bu 3 alt testin anlamlı olarak ayırdettiğini görmekteyiz. Araştırma grubunda kız denekler için elde edilen ortalama profil erkek deneklerle karşılaştırıldığında, kız grubunun ortalamaya daha yakın değerleri dikkati çekmektedir (Şekil 3). Erkek grubunda profil yükseklikleri açısından 70 T puanına daha yakın olmak üzere Histeri (Hy) ve Depresyon (D), Psikopati (Pd) alt testleri 65-70 T puanı arasındadır. Kız

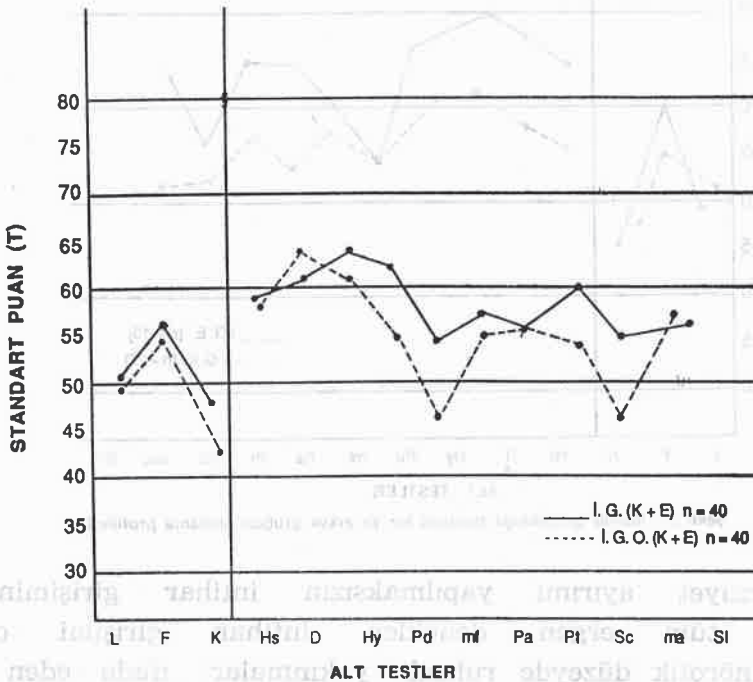
larda ise 60-65 standart puanı arasında Histeri (Hy), Psikopati (Pd) alt testinin bulunduğu Şekil 3'de gösterilmiştir. İntihar girişimi olan erkek ergenlerin kızlara oranla daha immatür, bastırma ve histeroid mekanizmaları etkin olmayan bir biçimde kullanan, hostile ve agresif dürtülerini dolaylı olarak ifade eden, sosyal becerileri sınırlı bir grup olarak tanımlamak mümkündür. Duygularını ifade etmekte güçlük çeken bu grubun özelliği olarak otorite figürlerine olan hostilitelerinin ötküde antisosyal davranış söz konusu olmadığı durumlarda kendilerine yönelebilmektedir. Hostilitelerini kendilerine yönelttiklerinde, yüksek oranda impulsif intihar girişimlerinin görülebileceği literatürde belirtilmektedir (Lachar, 1974).

Şekil 3 : İntihar girişiminde bulunan kız ve erkek grubun ortalama profilleri

Cinsiyet ayrımı yapılmaksızın intihar girişiminde bulunan tüm ergen denekler, intihar girişimi olmayan fakat nörotik düzeyde ruhsal yakınmalar ifade eden grupla karşılaştırıldığında anlamlı olan alt testler şöyledir.

Geçerlik skalalarından K ($\bar{X}_G = 47$, $S_S = 8.64$, $\bar{X}_K = 42.70$, $S_S = 9.81$, $t = 2.08$) klinik skalalardan Pd ($\bar{X}_G = 62.55$, $S_S = 11.9$, $\bar{X}_K = 55.87$, $S_S = 11.57$, $t = 2.54$), Sc ($\bar{X}_G = 60$, $S_S = 13.31$, $\bar{X}_K = 54.50$, $S_S = 11.59$, $t = 1.99$) $P < 0.05$ düzeyde anlamlıdır. M_f ($\bar{X} = 54.15$, $S_S = 12.14$, $\bar{X}_K = 46.6$, $S_S = 12.46$, $t = 2.75$) ve Ma ($\bar{X}_G = 54.50$, $S_S = 9.04$, $\bar{X}_K = 47.8$, $S_S = 10.9$, $t = 2.99$) iki grubu ayırdedicidir ($P < 0.01$). Şekil 4 de tüm grubun ortalama profili gösterilmiştir. Profil yüksekliği açısından intihar girişimi olan tüm grubun ortalama profilinde D, Hy, Pd yükselmiştir. Diğer alt skalalar normal sınırlar içinde ve birbirine yakındır (Şekil 4).

Şekil 4 : İntihar girişimi olan ve olmayan grubun ortalama profilleri

İntihar girişimi tehdidi ve düşüncesi olan erişkinlerle yapılan çalışmalarda tutarsız sonuçlar elde edilmiştir. Clopton tarafından yapılan bir çalışmada intihar girişimi olan kadınların puanlarının normal sınırlar içinde olduğu saptanmıştır (Clopton, Post, 1983). Bizim çalışmamızda araştırma grubuyla paralellik göstermektedir. Ancak profil yükseklikleri gerek erkekler gerekse kadınlar için Psikasteni (Pt) ve Şizofreni (Sc) olarak verilmektedir. Bununla birlikte istatistiksel olarak her iki cins için anlamlı farkın saptanamamıştır.

Çalışmamızda kız deneklerde Hy ve Pd profil içinde en yüksek iki skaladır. Erkek deneklerde kızlara oranla standart puanları daha yüksek olan Hy, PD ve D alt testi profilde en yüksek üçlü olma özelliğini taşımaktadır.

Literatürde erişkinlere göre az sayıda olsa bile intihar girişimi olan ergenlerle yapılan çalışmalar vardır. Marks'ın ergenlerle olan çalışmasında girişimi olan erkek ve kız ergenlerin, girişiminde bulunmayan ancak duygusal sorunların nedeniyle tedavi gören grupla karşılaştırıldığında puanlarının yüksek olduğu bildirilmektedir (Marks, Haller, 1977). Erkek ergenlerde Hipokondriasis ve Maskulinite-feminite alt testinin anlamlı olarak ayırd edici olduğu saptanmıştır. Bizim çalışmamızda da erkek grubu kontrol erkeklerle karşılaştırıldığında Mf'in iki grubu ayırd edici özelliği Marks'ın bulgularına paralellik göstermektedir. Ancak biz başka alt testlerde anlamlı sonuçlar elde etmiş bulunuyoruz. Marks'ın çalışmasında erkek grubu için profil kodu 4-5 kızlar için 4-2 olarak verilmiştir. Kızlarda ise depresyen ve histeri alt testinde anlamlılık saptanmıştır. Bir başka deyişle intihar davranışı olan vakalarda Psikopati (Pd) ve Maskulinite-feminite alt testlerinin ayırdedici özelliği literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır (Marks, Haller, 1977, Clopton, Post, 1983, Ceyhun, 1986).

Çalışma grubumuzda kontrol grubunda oranla gerek istatistiksel analizde gerekse profil analizinde Psikopati alt testinin anlamlı ve yüksek olduğu görülmektedir. Ancak profil yüksekliği açısından kız ve erkek ergenlerde Histeri ve Psikopati alt testinin yükselmesi ortak bir özellik olarak ele alınabilir mi sorusu bizim için önem taşımaktadır.

Ceyhun erişkin intihar girişimi vakalarıyla gerçekleştirdiği çalışmasında psikiyatrik kontrol vakalarından farklı olarak Histeri, Psikopati, Maskulinite-feminite alt testlerinin anlamlı olduğunu ve profil yüksekliği açısından da bu üç alt testin girişim grubunda yükseldiğini bildirmektedir (Ceyhun, 1986).

Literatürde normal ergenlerde psikopatinin diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu bildirilmekle birlikte, King ve Kelley (1977) üniversite öğrencilerinde yaptıkları bir çalışmada ciddi bir psikopatolojiye işaret ettiğini vurgulamaktadır. (Greene, 1980). Ancak Savaşır Standardizasyon çalışmasında gerek 16 - 18 gerekse 19 - 21 yaş grubunda psikopatinin diğer yaş gruplarına göre yükseldiğini saptıramamıştır (Savaşır, 1981). Böylece girişimi olan erkek ve kız ergenleri farklı ele alma gereği ortaya çıkmaktadır. Erkek grubunda belirgin psikopatoloji söz konusu iken, kızların normal sınırlara yakın olması ve profil yüksekliğinin ortalamadan çok fazla sapmamış olmasını bir yardım çağrısı olarak nitelemek mümkün görünmektedir.

Görünürdeki bu farkın kültüre bağlı olgularla açıklanabileceği inancını taşıyoruz. Kültür içinde cinslerin üstlendikleri rol ve cinsiyete ilişkin sorunların erkeklerde söz konusu olduğunda aradaki fark bu rol özelliğinin bir cinsi daha patolojik bir süreç sürüklediği izlenimi taşımaktadır. İntihar girişiminde bulunan, ergenlerin gerek değerlendirme aşamasında, gerekse çeşitli müdahalelerin planlanışında cinse bağlı rol ayırımı ve anlamının gözönüne alınması gerektiği inancındayız.

ÖZET

İntihar ergenlerde ölüm nedeni olarak ikinci veya üçüncü sıradadır. İntihar girişimi intiharla ölüme göre hemen, hemen, on kez daha fazladır. Minnesota çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI) kullanılarak intihar davranışının yordanmasına çalışılmıştır. İntihar eden hastalarda MMPI kullanımıyla ilgili literatür daha çok erişkinlerle ilgilidir ve ergen çalışmaları çok azdır. Bu çalışmada MMPI uygulayarak intihar girişiminde bulunan ergenlerle psikiyatrik yakınmaları olup, intihar girişimi olmayan ergenlerin ayırte edilmesi amaçlanmıştır. İntihar girişimi olan ergen grubu Ergen Bölümüne başvuran en az orta okul mezunu, 16 - 22 yaşlar arasında 13 erkek ve 27 kız, toplam 40 denekten oluşmuştur. Kontrol grubu nörotik yakınmaları olup, intihar girişimi olmayan hastalar arasından seçilmiş ve araştırma grubuyla eşleştirilmiştir (Cinsiyet, yaş ve eğitim gözönünde bulundurularak). Toplam örnekleme grubu 80 ergenden oluşmaktadır. Tüm deneklere MMPI uygulanmıştır. İstatistiksel analiz için Student's T Test kullanılmıştır. Sonuçlar istatistiksel analiz ve profil ana-

lizine dayanarak tartışılmıştır. Bu çalışmada elde edilen cinsiyet farklılığı anlamlı bulunmuştur. Bulgular cinsiyetlerin ayrı ayrı ele alınması gerektiğini göstermektedir.

SUMMARY

MMPI Profile Patterns of Suicide Attempted Adolescents

Suicide is the second or third leading cause of death among teenagers. There are about approximately 10 times as many as suicide attempts than actual suicide. Numerous attempts had been made to use Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI) to predict the suicidal behavior. The clinical literature regarding the use of the MMPI with suicidal patients were conducted with adults and adolescents studies were few. The aim of this study is to discriminate the suicide attempted adolescents from non-suicidal group with psychiatric complaints by using the MMPI. In this study suicide attempted group consisted of 16-22 aged, at least junior High School educated 13 boys and 27 girls total of 40 subjects who admitted to the Adolescent Unit. Control group were selected from non-suicidal patients who had neurotic complaints and matched with research group (regarding sex, age and education). So the total sample were 80 adolescents. To all the subjects MMPI were applied. Student's T were used for statistical analysis. Results had been discussed on the basis of statistical analysis and profile analysis. Sexual differences found in this study is of significant importance. The findings highlight the necessity of studying the sexes separately.

KAYNAKLAR

1. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü : İntihar İstatistikleri, 1986.
2. Ceyhan, B. : İntihar Girişimi ile Kliniğe başvuran vakalarda psikolojik Test bulgularının araştırılması. Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 1986.
3. Clopton, J. : A note on the MMPI as a Suicide Predictor, Journal of Consulting and Clinical Psychology, 1978, 46 (2), 335-36.
4. Clopton, J., Pallis, J., Birtchnell, J. : Minnesota Multiphasic Personality Inventory Profile Patterns of Suicide Attempters. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 1979, 47 (1), 135-39.
5. Clopton, J., Post, R., Larde, J. : Identification of Suicide Attempters by means of MMPI profiles. Journal of Clinical Psychology, 1983, 39 (6), 869-71.

6. Dacey, S.J. : Adolescents Today. Goodyear Pub. Comp. Inc., Santa Monica, 1979.
7. Gispert, M., Wheeler, K., et al. : Suicidal Adolescents. Factors in evaluation. Adolescence, 1985, 20 (8), 753-763.
8. Goldney, R. : Are young women who attempt Suicide Hysterical. British Journal of Psychiatry, 1981, 138, 141-46.
9. Greene, R. : The MMPI, An Interpretive Manual. Grune and Stratton Inc. Orlando, 1980.
10. Hollinger, C.P. : Suicide in adolescence. American Journal of Psychiatry. 1977, 134 (12), 1433-1434.
11. Lachar, D. : The MMPI Clinical Assessment and Automated Interpretation. Western Psychological Services, Los Angeles, 1974.
12. Leonard, C.V. : The MMPI as a Suicide Predictor. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 1977, 45 (3), 367-377.
13. Lester, D. : Attempts to predict suicidal risk using psychological tests. Psychological Bulletin, 1970, 74 (1), 1-17.
14. Marks, P., Haller, D. : Now I lay me down for keeps : A study of adolescent suicide attempts. Journal of Clinical Psychology, 1977, 33 (2), 390-400.
15. Pallis, D.J., Birtchnell, J. : Seriousness of Suicide attempt in relation to personality. British journal of psychiatry, 1977, 130, 253-9.
16. Savaşır, I. :Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri - El Kitabı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1981.
17. Simon, W., Gilbertadt, H. : Analysis of the Personality Structure of 26 Actual Suicides. Journal of Nervous and Mental Disease, 1958, 127, 555-7.
18. Sonuvar, B. : Gençlerde İntihar ve İntihar Girişimleri. XX. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları. Çukurova, 1985.
19. Stober, B. : Social environment suicidal Children and adolescents. A Comparative Study. Soubrier J.P., Vedrinne J. (eds.) Depression and Suicide. Pergamon Press, Paris, 1981.
20. Watson, C., Klett, W., Walters, C., Vassor, P. : Suicide and the MMPI : A Cross - Validation of Predictors. Journal of Clinical Psychology, 1984, 40 (1), 115-9.
21. Yörükoglu, A. : Gençlik Çağı. Tisa Matbaası, Ankara, 1985.